

Mezinárodní sčítání vodních ptáků v Česku v lednu 2017

The International Waterbirds Census in Czechia in January 2017

Zuzana Musilová, Petr Musil, Šárka Neužilová & Adéla Šenkýřová

Katedra ekologie FŽP ČZU, Kamýcká 129, 165 21 Praha - Suchbát, e-mail: iwccz@post.cz

V lednu 2017 proběhl v České republice **52. ročník Mezinárodního sčítání vodních ptáků** (dále IWC). Tento globálně koordinovaný monitorovací program probíhá v České republice již od roku 1966 pod záštitou Wetlands International (dříve IWRB) - viz např. Pellantová 1995, 1996, 1997, 1998, Musilová *et al.* 2003, Musilová & Musil 2004, Musilová & Musil 2005, Musilová *et al.* 2008, 2009, 2010, Musil & Musilová 2010, Musilová *et al.* 2011, 2014a, 2014b, 2016a, 2016b.

Cílem tohoto monitorovacího programu je získávání údajů využitelných pro odhad velikosti tahových populací, identifikace populací a druhů s výraznými změnami početnosti, a následně i vytipování významných lokalit vodního ptactva na lokální, národní i mezinárodní úrovni (Wetlands International 2006, 2019).

V lednu 2017 se do Mezinárodního sčítání vodních ptáků v České republice zapojilo více než 320 dobrovolných sčítatelů z řad profesionálních i amatérských ornitologů, kteří sčítali **na 666 lokalitách**. Celkový počet sledovaných lokalit byl 4. nejvyšší za celou historii tohoto sčítání (1966–2017). Na 171 lokalitách (25.6 %) nebyl zjištěn žádný vodní pták (viz tab. 1, obr. 1). Počet lokalit bez ptáků byl nejvyšší za celou historii sčítání, což souviselo s podmínkami sčítání, a především se zamrznutím většiny stojatých vod.

Sčítání probíhalo v podmínkách **teplotně podprůměrné zimy**, průměrná lednová teplota (2017) v ČR dosahovala $-4.8\text{ }^{\circ}\text{C}$ a leden byl tak 4. nejchladnější od počátku sčítání. Předchozí prosinec 2016 byl teplotně průměrný, kdy průměrná měsíční teplota dosahovala $-0.6\text{ }^{\circ}\text{C}$.

Tab. 1. Souhrnné údaje o rozsahu sčítání v lednu 2017 v jednotlivých oblastech ČR.

Table 1. Total numbers of counted sites in various parts of the Czech Republic in January 2017.

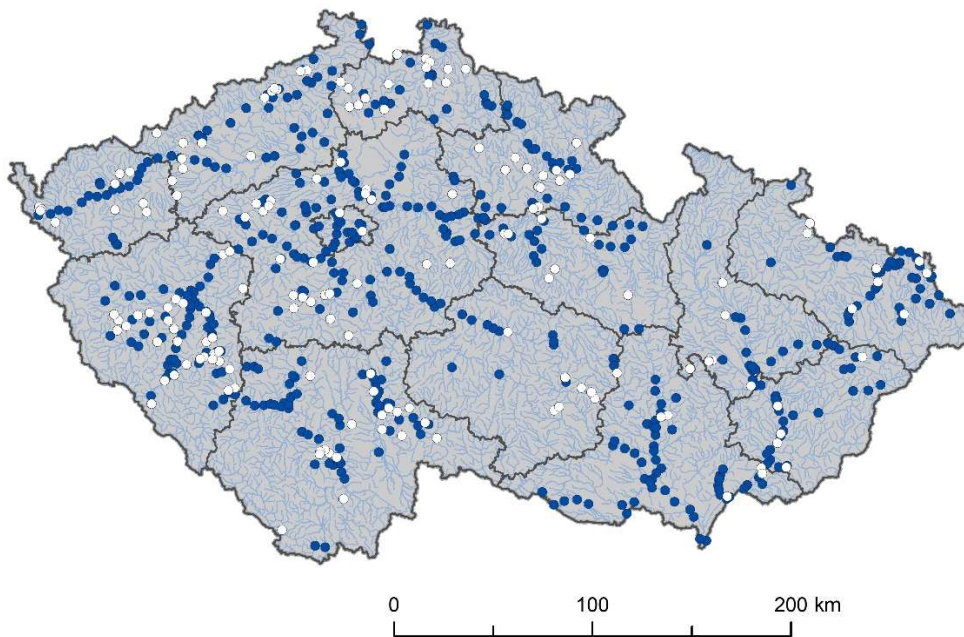
oblast region	celkový počet lokalit number of sites	lokality bez ptáků sites with zero counts
západní Čechy (<i>West Bohemia</i>)	123	45
severní Čechy (<i>North Bohemia</i>)	80	28
střední Čechy (<i>Central Bohemia</i>)	130	26
jižní Čechy (<i>South Bohemia</i>)	77	19
východní Čechy (<i>East Bohemia</i>)	82	21
jižní Morava (<i>South Moravia</i>)	96	16
severní Morava (<i>North Moravia</i>)	78	16
celkem total	666	171

Seznam spolupracovníků v lednu 2017 *List of volunteers in January 2017*

Matyáš Adam, Miroslav Bártl, Jiří Bartoš, Jaroslav Bažant, Michaela Bečáková, Karel Bejček, Pavel Benda, Václav Beran, Pavel Bergmann, Marek Berka, Petr Berka, Vlasta Bezečná, Michal Bílý, Tomáš Bodnár, Ondřej Boháč, Vladimír Bouček, Jan Brchel, Milan Bronclík, Vladka Bronclíková, Vojtěch Brož, Jiří Brožek, Markéta Brožová, Michaela Brožová, Jana Bucharová, Jiří Bureš, Oldřich Bureš, Ondřej Bureš, Jana Burešová, p. Burget, Oldřich Bušek, Gašpar Čamlík, Jan Černý, Kamil Čihák, Štěpánka Čížková, Karel Čulík, DESOP Plzeň, Fénix o.s., Tomáš Diviš, Gabriela Dobruská, Mojmír Dostál, p. Dračka, Miroslav Dusík, Miroslav Dvorský, Dagmar Dvořáčková, Lada Dvořáčková, Pavel Eret, Jana Eretová, Michal Feller, Lukáš Fiala, Irena Filipová, Petr Filipov, Hanhur Fischerová, Jan Fišer, Radek Fišer, Jiří Flousek, Miroslav Foltýn, Oldřich Forman, Milan Frencl, Anna Fuchsová, Andrej Funk, Adolf Goebel, Naděžda Gutzerová, Otakar Hais, Marek Haluzík, Renata Hasilová, Jan Havlíček, Tomáš Havránek, Jana Helebrandová, Ivo Hertl, Václav Hlaváč, Jakub Hlaváček, Jiří Hlaváček, Květoslav Hlávka, Jaroslava Holá, Miroslav Honců, Jan Horák, Miroslava Horáková, David Horal, Karel Horka, Petr Horka, Marie Hörlová, Zdeněk Houdek, Jan Hrabě, Filip Hruška, Hana Hubáčková, Karel Hurt, Miloš Chaloupka, p. Chmelová, Josef Chytil, Dětmar Jäger, Josef Jahelka, P. Janda, Petr Jandák, Zbyněk Janoška, František Jaskula, Radka Jaskulová, Jiřina Jelenová, Aleš Jelínek, Miroslav Jelínek, Milan Jenč, Robert Jenč, p. Ježdík, 42. OVS Kačeři Jilemnice, Lukáš Kadava, Antonín Kaduch, K. Kalinová, Elena Kameníková, Barbora Kaminiecká, Jana Kantorová, Gedeon Kašpar, Michal Kavka, I. Kinská, Martina Kišelová, Jana Kloubcová, Bohuslav Kloubec, Blanka Kloučková, Pavlína Kočicová, Radim Kočvara, Hana Kočvarová, Jaroslav Koleček, Zdeněk Komečný, Tomáš Korytář, Anna Koukolíková, Miloš Kovář, Petr Krása, Jan Krejčík, Šimon Kronus, Šimon Kronus, Daniel Křenek, A. Křížová, Vladislav Kubiček, R. Kučera, Zdeněk Kukla, Lukáš Kupka, Martin Kupka, Zdeněk Kupka, Václav Kural, Petr Lang, Anna Langrová, Jakub Legát, Jiří Lehký, Martin Lehký, Vladimír Lemberk, Ladislava Linhartová, Leoš Lippl, Adam Lisztwan, Ladislav Lisztwan, Jan Lobotka, Jan Lohinský, Radek Lučan, Jan Lux, Z. Mačát, Jiří Mach, Petr Macháček, Karel Makoň, p. Makoňová, Martin Mandák, Jaroslav Marx, Bohumil Mášek, Kristýna Matějů, Denis Matthey, Vladimír Melichar, Magdaléna Melicharová, Jan Meyer, Pavel Mezulian, Jiří Mikšíček, Vladimír Mikule, Petr Mitrenga, Patrik Molitor, Martin Vlk Mrňous, Roman Muláček, Petr Musil, Karolína Musilová, Zuzana Musilová, Oldřich Myška, Ludvika Naušová, Jiří Neudert, ČSOP Neurazy, NOS Nepomuk, František Nosek, Lukáš Nytra, Pavel Olbert, Libor Oplocký, Ivo Otáhal, Miloš Paisker ml., Miloš Paisker st., Marek Palička, Jiří Pavelka, Karel Pavelka, Lukáš Pich, Vlastimil Pírek, Luděk Plot, Michal Podhrázký, František Pochmzon, Klára Poláková, Vladimíra Poláková, Jindřich Pořiz, Václav Prášek, Libor Praus, p. Procházková, Erika Prokešová, Dan Ptáček, Martin Pudil, Miroslav Půlpán, Jiří Pykal, Antonín Reiter, Radek Remar, Jiří Rohlena, Dušan Rossi, Pavel Růžek, p. Rybář, Tomáš Ryněš, Jindra Ryzlerová, Dušan Řezáč, Leoš Řičánek, Marie Řičánková, Mikuláš Řimánek, Jana Sadílková, Svatava Sekerková, Libor Schröpfer, 2. oddíl Skauti Hranice, Jiří Sládeček, Jiří Sladký, A. Slepíčková, Martin Smola, Helena Smutná, Jaroslav Somolík, Kateřina Sosnovcová, Václav Souček, Vít Sova, Robert Spousta, Lucie Srmisková, Petr Starý, Kristýnka Stážnická, p. Steinach, R. Stejskal, Jana Strakošová, Anna Strážnická, Lenka Strážnická, Pavel Strážnický, Jana Strmisková, Martin Strnad, Zuzana Strnadová, p. Strolený, Jana Stříteská, Jan Stříteský, p. Suržinová, Martin Süß, Marie Süssová, Alena Svobodová, Jan Sychra, Jaroslav Šabatka, Jaroslav Šabatka, Pavel Šálek, Jiří Šebestian, p. Šedivcová, Ivan Šenkýř, Vincent Šenkýř, Adéla Šenkýřová, Jiří Ševčík, Jan Šinko, Jiří Šírek, Vlasta Škorpíková, Jana Škorpilová, Milan Škrott, Pavel Šmejkal, Jan Šolc, Robert Špilák, Vojtěch Šroller, Vojtěch Šťastný, Vladimír Štorek, Petr Šuma, Václav Šutera, Petr Švehla, Vojtěch Taraška, Pavel Tauber, Vít Tejrovský, Pavel Theiner, Milan Tichai, Petr Tichý, Vladimír Toman, Hana Tomsová, Hana Trachtulcová, Jan Ulrych, Lubor Urbánek, Milan Urbánek, Roman Vacík, Ladislav Vajshajtl, Zdeněk Valeš, Šárka Vančurová, Jaroslav Vaněk, Michal Vašík, Martin Vavřík, Jaromír Veselý, Martin Veselý, Zdeněk Veselý, Jiří Vitovský, Jiří Vlček, Dušan Vodnárek,

Jaroslav Vojta, Josef Vojta, Pavel Volf, Alexandr Vondra, Jiří Vondráček, Ota Vorel, p. Vorel, Petr Voříšek, Jakub Vrána, Světlana Vránová, Martin Vymazal, Adolf Werner, Henrika Witkovská, Jiří Zajíc, Jaroslav Zaňát, Karel Žáček

Omlouváme se všem spolupracovníkům, které jsme v seznamu omylem neuvedli, a za případné chyby.

Obr. 1. Distribuce sledovaných lokalit na území České republiky v lednu 2017. Plné kroužky představují lokality, kde byl zaznamenán alespoň 1 druh vodních a mokřadních ptáků, bílé kroužky představují 171 lokalit, kde nebyl v lednu 2017 zjištěn žádný vodní pták.

Fig. 1. Distribution of investigated wetland sites in the Czech Republic in January 2017. Closed circles represent sites with at least one waterbird, open circles represent 171 sites without waterbirds.

Výsledky

V lednu 2017 proběhlo Mezinárodní sčítání vodních ptáků na 666 lokalitách a bylo při něm zjištěno celkem **55 druhů ptáků** v celkovém počtu **243 774 exemplářů**.

Nejpočetnějším druhem byla kachna divoká (*Anas platyrhynchos*), jež řádově přesahovala početnost ostatních nejpočetnějších druhů, dále následovala husa běločelá (*Anser albifrons*), lyska černá (*Fulica*

atra) racek chechtavý (*Chroicocephalus ridibundus*) a kormorán velký (*Phalacrocorax carbo*).

Nejhojnější druhy, tedy zastížené na největším počtu sledovaných lokalit, byly zjištěny v tomto pořadí: kachna divoká, volavka popelavá (*Ardea cinerea*), kormorán velký, morčák velký (*Mergus merganser*) a labuť velká (*Cygnus olor*) - viz tab. 2 a 3.

Tab. 2. Počet zjištěných jedinců jednotlivých druhů v lednu 2017 v regionech ČR (ZápC - západní Čechy, SevC - severní Čechy, StřC - střední Čechy, JižC - jižní Čechy, VycC - východní Čechy, JižM - jižní Morava, SevM – severní a střední Morava).

Table 2. List of recorded species in regions in January 2017 (ZápC - West Bohemia, SevC - North Bohemia, StřC - Central Bohemia, JižC - South Bohemia, VycC - East Bohemia, JižM - South Moravia, SevM – North and Central Moravia).

druh species	celkem total	ZápC	SevC	StřC	JižC	VycC	JižM	SevM
<i>Cygnus olor</i>	4 076	449	339	1 469	265	212	1 068	274
<i>Anser fabalis</i>	7 160	1	6 501	0	112	0	546	0
<i>Anser albifrons</i>	22 241	0	2 800	3	400	0	19 038	0
<i>Anser anser</i>	2 331	2	168	17	290	63	1 787	4
<i>Anser anser f. domestica</i>	4	0	0	4	0	0	0	0
<i>Anser spp.</i>	215	0	0	0	0	0	215	0
<i>Alopochen aegyptiaca</i>	16	0	10	5	0	0	1	0
<i>Tadorna ferruginea</i>	4	0	1	0	0	0	0	3
<i>Tadorna tadorna</i>	1	0	0	0	0	0	1	0
<i>Cairina moschata</i>	8	1	1	4	0	0	2	0
<i>Aix sponsa</i>	3	0	0	1	0	1	1	0
<i>Aix galericulata</i>	57	1	1	3	3	2	42	5
<i>Mareca penelope</i>	127	8	26	14	11	5	57	6
<i>Mareca strepera</i>	285	2	126	63	7	5	63	19
<i>Anas crecca</i>	1 187	146	136	431	2	108	310	54
<i>Anas platyrhynchos</i>	148 866	13 722	15 281	25 436	18 422	16 037	46 373	13 595
<i>Anas platyrh./strepera</i>	13	0	2	11	0	0	0	0
<i>Anas acuta</i>	24	0	0	5	5	0	13	1
<i>Spatula clypeata</i>	4	0	0	2	0	1	1	0
<i>Netta rufina</i>	8	0	0	2	1	0	5	0
<i>Aythya ferina</i>	1 152	2	393	340	35	0	361	21
<i>Aythya nyroca</i>	3	0	0	0	1	0	0	2
<i>Aythya fuligula</i>	5 238	69	1 960	1 950	43	119	995	102
<i>Aythya marila</i>	75	0	53	9	0	0	12	1
<i>Clangula hyemalis</i>	4	0	3	0	0	0	1	0
<i>Melanitta nigra</i>	2	0	1	0	0	0	1	0
<i>Melanitta fusca</i>	39	0	11	27	0	0	1	0
<i>Bucephala clangula</i>	1 263	31	350	218	60	14	558	32
<i>Mergellus albellus</i>	92	0	7	21	1	5	57	1
<i>Mergus merganser</i>	5 219	567	925	1 478	188	321	592	1 148
<i>Anatinae spp.</i>	569	8	0	13	2	1	541	4
<i>Gavia stellata</i>	3	0	1	0	2	0	0	0
<i>Gavia arctica</i>	5	0	4	0	0	0	0	1
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	1 184	64	163	385	31	73	329	139
<i>Podiceps cristatus</i>	560	0	477	76	0	1	5	1
<i>Phalacrocorax carbo</i>	8 969	1 271	1 172	3 311	472	521	1 235	987

druh species	celkem total	ZápC	SevC	StřC	JižC	VycC	JižM	SevM	
<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	1	0	0	0	0	0	0	1	
<i>Botaurus stellaris</i>	6	0	0	0	0	0	6	0	
<i>Ardea alba</i>	473	107	39	22	38	32	202	33	
<i>Ardea cinerea</i>	1 707	252	163	299	229	173	344	247	
<i>Ciconia ciconia</i>	1	0	1	0	0	0	0	0	
<i>Rallus aquaticus</i>	1	0	0	0	0	0	1	0	
<i>Gallinula chloropus</i>	402	27	37	207	2	35	79	15	
<i>Fulica atra</i>	10 369	193	3 680	2 545	17	208	3 126	600	
<i>Gallinago gallinago</i>	5	0	0	5	0	0	0	0	
<i>Tringa ochropus</i>	6	0	0	0	1	1	1	3	
<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	9 706	0	2 017	7 176	0	2	318	193	
<i>Larus canus</i>	2 998	0	1 813	78	0	0	20	1 087	
<i>Larus argentatus</i>	2 022	0	2 014	5	0	3	0	0	
<i>Larus cachinnans</i>	588	0	419	135	0	7	12	15	
<i>Larus michahellis</i>	2	0	0	0	0	0	0	2	
<i>Larus cachin./argentatus</i>	3 519	41	1 582	538	7	15	777	559	
<i>Haliaeetus albicilla</i>	92	5	3	12	14	2	46	10	
<i>Alcedo atthis</i>	115	13	19	31	10	13	25	4	
<i>Anthus pratensis</i>	3	0	3	0	0	0	0	0	
<i>Motacilla cinerea</i>	38	6	8	5	0	4	8	7	
<i>Motacilla alba</i>	3	0	0	2	0	0	1	0	
<i>Cinclus cinclus</i>	689	87	60	94	8	210	51	179	
<i>Panurus biarmicus</i>	1	0	0	0	0	0	0	1	
<i>Emberiza schoeniclus</i>	20	0	1	0	0	9	10	0	
CELKEM	TOTAL	243 774	17 075	42 771	46 452	20 679	18 203	79 238	19356

U řady druhů byly zjištěny zajímavé regionální rozdíly v celkové početnosti zimujících jedinců. Ve **středních Čechách** byly zjištěny nejvyšší počty oproti ostatním regionům u zimujících labutí velkých, čírky obecné (*Anas crecca*), turpana hnědého (*Melanitta fusca*), morčáků velkých, kormoránů velkých, slípek zelenonohých (*Gallinula chloropus*), racků chechtavých a ledňáčků říčních (*Alcedo atthis*).

Husa tundrová (*Anser fabalis*), kopřivka obecná (*Mareca strepera*), polák kaholka (*Aythya marila*), potápka roháč (*Podiceps cristatus*), racek bouřní (*Larus canus*), racek stříbřitý (*Larus argentatus*)

a racek bělohlavý (*Larus cachinnans*) byli nejpočetnější v **severních Čechách**. Nejvyšší celkové početnosti poláka chocholačky (*Aythya fuligula*) byly zjištěny obdobně v severních i středních Čechách.

Hvízdák eurasijský (*Mareca penelope*), kachna divoká, ostralka štíhlá (*Anas acuta*), husa běločelá, husa velká (*Anser anser*), kachnička mandarinská (*Aix galericulata*), hohol severní (*Bucephala clangula*), morčák malý (*Mergellus albellus*), volavka bílá (*Ardea alba*), volavka popelavá a orel mořský (*Haliaeetus albicilla*) dosahovali nejvyšších počtů **na jižní Moravě**.

Tab. 3. Počet zjištěných jedinců jednotlivých druhů v lednu 2017 na různých typech vod.**Table 3.** List of recorded species in different types of wetlands in January 2017.

druh species	počet lokalit number of sites	celkem total	přehrady reservoirs	rybníky fishponds	prům. vody industr. waters	řeky, potoky rivers, streams
<i>Cygnus olor</i>	191	4 076	490	185	259	3 142
<i>Anser fabalis</i>	7	7 160	7 000	112	46	2
<i>Anser albifrons</i>	8	22 241	21 800	400	5	36
<i>Anser anser</i>	27	2 331	1 640	320	280	91
<i>Anser anser f. domestica</i>	2	4	0	0	0	4
<i>Anser spp.</i>	1	215	0	0	0	215
<i>Alopochen aegyptiaca</i>	5	16	2	0	0	14
<i>Tadorna ferruginea</i>	2	4	0	1	3	0
<i>Tadorna tadorna</i>	1	1	0	0	0	1
<i>Cairina moschata</i>	5	8	0	4	0	4
<i>Aix sponsa</i>	3	3	0	1	0	2
<i>Aix galericulata</i>	16	57	0	2	0	55
<i>Mareca penelope</i>	41	127	35	16	4	72
<i>Mareca strepera</i>	40	285	141	13	10	121
<i>Anas crecca</i>	64	1 187	64	93	178	852
<i>Anas platyrhynchos</i>	425	148 866	23 588	15 188	9 288	100 802
<i>Anas platyrhynchos/strepera</i>	4	13	0	0	0	13
<i>Anas acuta</i>	13	24	2	4	2	16
<i>Spatula clypeata</i>	4	4	0	1	1	2
<i>Netta rufina</i>	4	8	6	1	0	1
<i>Aythya ferina</i>	33	1 152	643	36	274	199
<i>Aythya nyroca</i>	2	3	0	0	0	3
<i>Aythya fuligula</i>	90	5 238	1 974	46	416	2 802
<i>Aythya marila</i>	13	75	63	0	5	7
<i>Clangula hyemalis</i>	2	4	1	0	3	0
<i>Melanitta nigra</i>	2	2	1	0	1	0
<i>Melanitta fusca</i>	6	39	33	0	3	3
<i>Bucephala clangula</i>	65	1 263	654	6	67	536
<i>Mergellus albellus</i>	28	92	24	0	5	63
<i>Mergus merganser</i>	203	5 219	477	18	113	4 611
<i>Anatinae spp.</i>	18	569	0	5	1	563
<i>Gavia stellata</i>	2	3	1	0	0	2
<i>Gavia arctica</i>	2	5	4	0	1	0
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	159	1 184	40	8	26	1 110
<i>Podiceps cristatus</i>	14	560	486	1	55	18
<i>Phalacrocorax carbo</i>	236	8 969	464	290	164	8 051
<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	1	1	0	1	0	0
<i>Botaurus stellaris</i>	4	6	2	4	0	0

druh species	počet lokality number of sites	celkem total	přehrady reservoirs	rybníky fishponds	prům. vody industr. waters	řeky, potoky rivers, streams
<i>Ardea alba</i>	131	473	14	77	13	369
<i>Ardea cinerea</i>	333	1 707	52	346	50	1 259
<i>Ciconia ciconia</i>	1	1	0	1	0	0
<i>Rallus aquaticus</i>	1	1	0	0	0	1
<i>Gallinula chloropus</i>	99	402	7	21	24	350
<i>Fulica atra</i>	112	10 369	4 121	308	3 695	2 245
<i>Gallinago gallinago</i>	3	5	0	2	3	0
<i>Tringa ochropus</i>	5	6	0	1	0	5
<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	43	9 706	1 100	7	1 010	7 589
<i>Larus canus</i>	18	2 998	318	0	2 232	448
<i>Larus argentatus</i>	7	2 022	2 000	0	0	22
<i>Larus cachinnans</i>	29	588	402	0	17	169
<i>Larus michahellis</i>	1	2	0	0	0	2
<i>Larus cachinnans/argentatus</i>	50	3 519	705	9	1 918	887
<i>Haliaeetus albicilla</i>	47	92	11	13	1	67
<i>Alcedo atthis</i>	78	115	8	13	7	87
<i>Anthus pratensis</i>	1	3	0	0	3	0
<i>Motacilla cinerea</i>	27	38	4	3	1	30
<i>Motacilla alba</i>	3	3	1	0	1	1
<i>Cinclus cinclus</i>	143	689	12	2	2	673
<i>Panurus biarmicus</i>	1	1	0	1	0	0
<i>Emberiza schoeniclus</i>	4	20	0	9	11	0
CELKEM	TOTAL	243 774	68 390	17569	20198	137617

Počty poláka velkého (*Aythya ferina*), potápky malé (*Tachybaptus ruficollis*) a lysky černé dosahovaly obdobně vysokých hodnot v různých regionech, a to **na jižní Moravě, resp. ve středních nebo severních Čechách**. Nejvíce skorců vodních (*Cinclus cinclus*) bylo zaznamenáno ve **východních Čechách a na sev. Moravě**.

Počty většiny sledovaných druhů (např. labuť velká, hvízdák eurasijský, čírka obecná, kachna divoká, polák chocholačka, morčák bílý, morčák velký, potápka malá, kormorán velký, volavka bílá, volavka popelavá, slípka zelenonohá, vodouš kropenatý, racek chechtavý, orel mořský, ledňáček říční a skorec vodní)

dosahovaly nejvyšších celkových počtů **na tekoucích vodách**. Říční úseky byly významnými zimovišti pro vyšší počet druhů, než tomu bylo v předchozích, mírnějších zimách.

Na přehradních nádržích byly zjištěny celkově nejvyšší celkové počty u husy tundrové, husy běločelé, husy velké, kopřivky obecné, poláka velkého, poláka kahalky, turpana hnědého, hohola severního, potápky roháče, lysky černé a racka stříbřitého. Racek bouřní a blíže neurčení velcí raci (*Larus cachinnans/argentatus*) dosáhli nejvyšší celkové početnosti **na průmyslových vodách**. Rybníční lokality nepředstavovaly v lednu 2017

významné zimoviště pro žádný sledovaný druh vodních ptáků.

Při sčítání v lednu 2017 byly **doloženy rekordní počty za celou historii IWC v ČR** (1966–2017) u sedmi následujících druhů: labuť velká, zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*), morčák velký, potápka malá, bukač velký (*Botaurus stellaris*) a blíže neurčení velcí racci (*Larus cachinnans/argentatus*). Počty následujících osmi druhů byly druhé nejvyšší za celou historii sčítání (1966–2017): husice nilská (*Alopochen aegyptica*), kachnička mandarinská, kopřivka obecná, kachna divoká, ostralka štíhlá, hohol severní, potápka roháč a skorec vodní (tab. 2 a 3).

Je zajímavé, že mezi těmito druhy najdeme druhy s centrem areálu severně od našeho území (např. labuť velká, hohol severní, morčák velký), které k nám zřejmě natlačila poměrně tuhá zima v severněji položených zimovištích, ale i druhy s centrem zimního rozšíření jižně a západněji od nás, které si v posledních letech na území České republiky zvykly pravidelně i relativně početněji zimovat (např. kopřivka obecná, bukač velký, potápka roháč).

Z méně běžných druhů vodních ptáků byly v lednu 2017 zjištěny: husice liščí (*Tadorna tadorna*), ostralka štíhlá, lžičák pestrý (*Spatula clypeata*), zrzohlávka rudozobá (*Netta rufina*), polák malý (*Aythya nyroca*), turpan černý (*Melanitta nigra*), turpan hnědý, potáplice malá (*Gavia stellata*), potáplice severní (*Gavia arctica*), kormorán malý (*Phalacrocorax pygmeus*), bukač velký, čáp bílý (*Ciconia ciconia*), chrástal vodní, bekasina otavní (*Gallinago gallinago*), sýkořice vousatá (*Panurus biarmicus*) a strnad rákosní (*Emberiza schoeniclus*) (viz tab. 2 a 3).

Na sledovaných lokalitách se vyskytlo v lednu 2017 i pět tzv. **nepůvodních**

druhů, a to husice nilská, husice rezavá (*Tadorna ferruginea*), pižmovka velká (*Cairina moschata*), kachnička karolinská (*Aix sponsa*) a kachnička mandarinská, z nichž nepočetnější byla posledně jmenovaná kachnička mandarinská s 39 jedinci na řece Svratce (Brno, Brněnská přehrada – Vídeňská ulice).

V lednu 2017 přesáhl počet zjištěných jedinců hranici **1 % tahové populace** u tří druhů (husa polní, husa běločelá a husa velká) na 2 lokalitách (Horní a Střední zdrž VDNM, Nechranická nádrž), čímž bylo na těchto lokalitách dosaženo kritéria pro **Mezinárodně významnou lokalitu (Ramsar Site)** - viz tab. 4.

Jiné kritérium pro **Mezinárodně významnou lokalitu** a to přítomnost více než **20 000 jedinců všech druhů vodních ptáků**, bylo splněno na Nechranické nádrži (20 478 ex.) a Horní a Střední zdrži vodního díla Nové Mlýny (33 292 ex.).

Počet **2 000 a více jedinců** všech druhů vodních ptáků bylo v lednu 2017 zjištěno na 19 lokalitách. Kromě již uvedené Horní a Střední zdrže vodního díla Nové Mlýny a Nechranické nádrže to byly ještě Třetí zdrž vodního díla Nové Mlýny, přehrada na Želivce, jezero Most, šterkopískovna Ostrožská Nová Ves, jezero Milada u Chabařovic. Mezi lokalitami s vyšším počtem zjištěných jedinců byly jen minimálně zastoupeny rybníční lokality (rybníky v CHKO Třeboňsko, Záhlinické rybníky).

Naopak mezi uvedenými 19 lokalitami s 2000 a více jedinci bylo celkem 10 říčních lokalit, a to na Vltavě (2 lokality), Odře (1 lokalita), Dyji (4 lokality), Moravě (1 lokalita) a Labi (2 lokality), z nichž nejvíce jedinců (5 106 ex.) bylo zaznamenáno na Vltavě v úseku Kralupy nad Vltavou, most – Vraňany (viz tab. 5 a obr. 2).

Tab. 4. Přehled lokalit, kde bylo v roce 2017 splněno Ramsarské kritérium č. 6 pro mezinárodně významnou lokalitu (1% hranici tahové populace druhu) a č. 5 (více než 20 000 jedinců vodních ptáků).

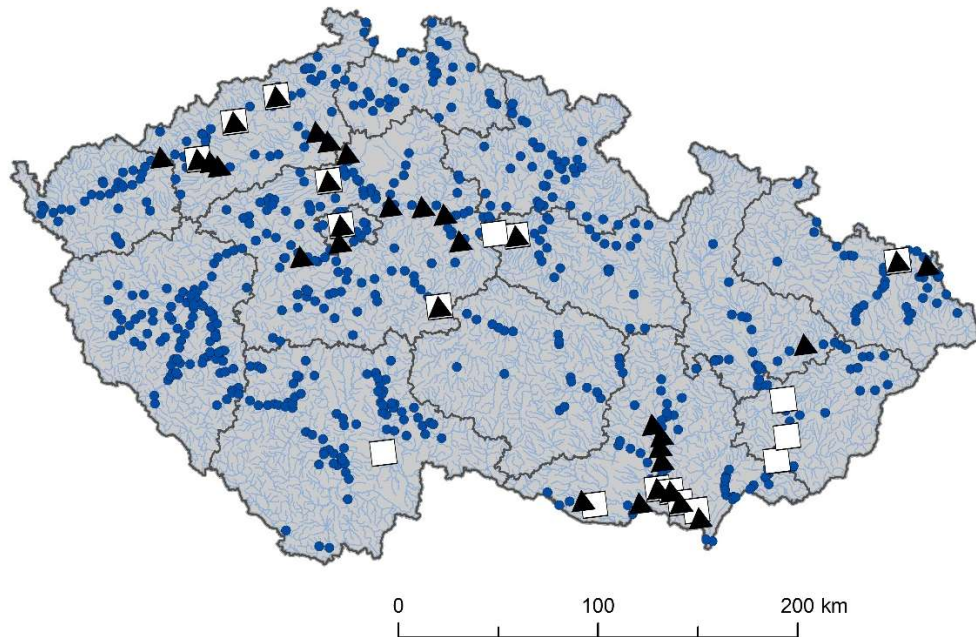
Table 4. List of sites with Ramsar Site criterion 6 (1% of species flyway population) and 5 (more than 20 000 individuals of waterbirds) in January 2017.

druh species	lokalita site	datum date	počet number	kritérium criterion
Anser fabalis / semirostris				
	Nechranická přehrada	16.1.2017	6 500	5 900
Anser albifrons				
	vodní dílo Nové Mlýny I (horní a střední zdrž)	15.1.2017	19 000	12 000
Anser anser				
	vodní dílo Nové Mlýny I (horní a střední zdrž)	15.1.2017	1 600	560

Tab. 5. Přehled mokřadních lokalit s 2 000 a více jedinci vodních ptáků v lednu 2017.

Table 5. List of wetland sites with 2 000 and more waterbirds in January 2017.

kód lokality site number	lokalita site name	počet ex. number of indiv.
61005	vodní dílo Nové Mlýny I (horní a prostřední zdrž)	31 494
21002	Nechranická přehrada	20 478
61009	vodní dílo Nové Mlýny II (třetí zdrž + Strachotínský rybník)	6 934
31003	přehrada na Želivce	6 182
23062	jezero Most	5 754
34025	VLTAVA: Kralupy n.Vlt., most - Vraňany	5 106
63010	Štěrkopískovna Ostrožská Nová Ves	4 124
74020	ODRA: Hrušov, most - Antošovice	4 115
64076	DYJE: Nové Mlýny, most - Lednice	4 061
42000	rybníky v CHKO Třeboňsko	3 794
64007	MORAVA: Napajedla - Jarošov	3 696
34020	VLTAVA: Podolí - Mánesův most	3 556
54018	LABE: Srnojedy, jez - Přelouč, most	2 481
64401	DYJE: Lednice - Janohrad	2 445
64078	DYJE: Janohrad - Břeclav	2 444
23027	jezero Milada u Chabařovic	2 298
62066	Záhlinické rybníky	2 134
54019	LABE: Přelouč (silniční most) – Chvaletice (železniční zastávka)	2 073
64073	DYJE: jez Krhovice - most Hrádek, Jaroslavice	2 060

Obr. 2. Lokality s nejvyšším počtem zjištěných druhů a jedinců vodních ptáků na území ČR v lednu 2017. Černé trojúhelníky představují lokality s 15 a více druhů, bílé čtverce představují lokality s 2 000 a více jedinci vodních ptáků. Malé kroužky pak představují ostatní sledované lokality v lednu 2017.

Fig. 2. Distribution of wetland sites with the highest numbers of wintering waterbird species and individuals in the Czech Republic in January 2017. Black triangles represent sites with 15 and more waterbird species, white squares represent sites with 2 000 and more individuals of waterbirds. Small circles represent other sites covered by IWC in January 2017.

Na 32 lokalitách bylo v lednu 2017 zjištěno 15 a více druhů vodních ptáků. Nejvyšší počty druhů (celkem 31) byly zjištěny na Nechanické přehradě, a dále pak na přehradě nacházející se na Želivce (25 druhů) a vodním díle Nové Mlýny I (24 druhů).

Mezi říčními úseky byl druhově nejbohatší lokalitou (24 druhů) úsek Dyje mezi Novými Mlýny a Lednicí. Mezi

uvedenými 32 lokalitami s nejvyšším počtem druhů byly výrazně zastoupeny říční úseky (25 úseků) na Dyji, Ohři, Vltavě, Labi, Svratce, Berounce, Bečvě i Olze. Dále byly zastoupeny 4 lokality na přehradách a 3 lokality na průmyslových vodách. Naopak v lednu 2017 nebyla zaznamenána jediná rybníční lokalita s 15 a více druhů (tab. 6 a obr. 2.)

Tab. 6. Přehled mokřadních lokalit s 15 a více druhy vodních ptáků v lednu 2017.

Table 6. List of wetland sites with 15 and more waterbird species in January 2017.

kód lokality <i>site number</i>	lokality <i>site name</i>	počet druhů <i>number of species</i>
21002	Nechranická přehrada	31
31003	přehrada na Želivce	25
61005	vodní dílo Nové Mlýny I (horní a prostřední zdrž)	24
64076	DYJE: Nové Mlýny, most - Lednice	24
23062	jezero Most	22
24019	OHŘE: Boč - Klášterec	21
34018	VLTAVA: Zbraslav, most - Chuchle, most	21
64161	DYJE: Trávní dvůr - Drnholec	20
24002	LABE: Roudnice nad Labem - Litoměřice	19
24023	OHŘE: v Žatci	19
34020	VLTAVA: Podolí - Mánesův most	19
74020	ODRA: Hrušov, most - Antošovice	19
54018	LABE: Srnojedy, jez - Přelouč, most	18
64023	SVRATKA: soutok s Bobravou - Holasice	18
64079	DYJE: v Břeclavi	18
34025	VLTAVA: Kralupy n. Vlt., most - Vraňany	17
34037	LABE: Lysá nad Labem - Brandýs nad Labem	17
34043	LABE: Dolní Beřkovice - Horní Počáply	17
34261	BEROUNKA: Beroun - Srbsko - Hlásná Třebáň	17
61009	vodní dílo Nové Mlýny II (třetí zdrž + Strachotínský rybník)	17
64072	DYJE: Znojemská přehrada - jez Krhovice	17
24001	LABE: Horní Počáply - Roudnice nad Labem	16
24022	OHŘE: Nechranická nádrž - Žatec	16
33004	pískovna u Kolína (Samberk, KO)	16
64020	SVRATKA: Brněnská přehrada, hráz - Brno, Vídeňská ulice	16
74041	BEČVA: Hranice - Lipník	16
23027	jezero Milada u Chabařovic	15
34033	LABE: Oseček - Velké Zboží	15
34035	LABE: Nymburk, železniční most - Hradištko	15
64022	SVRATKA: soutok se Svitavou - soutok s Bobravou	15
64025	SVRATKA: Židlochovice - Nosislav	15
74028	OLZA: Karviná, most - Petrůvka	15

Tab. 7. Poměr pohlaví ((samci/samci+samice)*100) sledovaných druhů kachen v lednu 2017.**Table 7.** Adult sex ratio ((males/males+females)*100) of duck species in January 2017.

druh species	celkem total	samci males	samice females	poměr M/(M+F)*100	neurčeno unknown	podíl určených (%) known sex (%)
<i>Cairina moschata</i>	8	0	1	0.0	7	12.5
<i>Aix sponsa</i>	3	2	0	100.0	1	66.7
<i>Aix galericulata</i>	57	33	23	58.9	1	98.2
<i>Mareca penelope</i>	127	49	48	50.5	30	76.4
<i>Mareca strepera</i>	285	139	97	58.9	49	82.8
<i>Anas crecca</i>	1 187	436	375	53.8	376	68.3
<i>Anas platyrhynchos</i>	149 566	33 927	27 517	55.2	88 122	41.1
<i>Anas acuta</i>	24	10	8	55.6	6	75.0
<i>Spatula clypeata</i>	4	4	0	100.0	0	100.0
<i>Netta rufina</i>	8	5	2	71.4	1	87.5
<i>Aythya ferina</i>	1 152	216	155	58.2	781	32.2
<i>Aythya nyroca</i>	3	3	0	100.0	0	100.0
<i>Aythya fuligula</i>	5 238	1 915	1 658	53.6	1 665	68.2
<i>Aythya marila</i>	75	28	42	40.0	5	93.3
<i>Clangula hyemalis</i>	4	0	4	0.0	0	100.0
<i>Melanitta nigra</i>	2	1	0	100.0	1	50.0
<i>Melanitta fusca</i>	39	5	7	41.7	27	30.8
<i>Bucephala clangula</i>	1 263	328	377	46.5	558	55.8
<i>Mergellus albellus</i>	92	34	44	43.6	14	84.8
<i>Mergus merganser</i>	5 219	2 295	2 240	50.6	684	86.9

Podíl jedinců kachen, u nichž byl zaznamenán **poměr pohlaví**, se u jednotlivých druhů pohyboval mezi 12.5 % a 100 %. Poměrně nízký počet takto určených ptáků byl v rámci běžnějších druhů kachen zjištěn u kachny divoké (41.1 %) a poláka velkého (32.2 %). Naopak u většiny dalších druhů kachen bylo určeno pohlaví u více než 50 % jedinců, konkrétně u hvízdáka eurasijského (76.4 %), kopřivky obecné (82.8 %), čírky obecné (68.3 %), ostralky štíhlé (75.0 %), poláka chocholačky (68.2 %), hohola severního (55.8 %), morčáka bílého (84.8 %) a morčáka velkého (86.9 %) - viz tab. 7.

Samci převažovali u plovavých kachen, dále u poláka velkého a poláka chocholačky, a také u morčáka velkého. Poměr pohlaví, vychýlený ve prospěch

samic, byl v lednu 2017 naopak zaznamenán u severských druhů kachen, a to u turpana hnědého, hohola severního, morčáka bílého a poláka kaholky (tab. 7).

Poměr mladých a starých ptáků se u vybraných druhů pohyboval v rozmezí 5.9 až 53.8 %, přičemž nízký počet ptáků s určeným stářím byl zaznamenán u hvízdáka eurasijského, volavky bílé, racka chechtavého, racka bouřního a r. stříbřitého. Naopak vysoký podíl jedinců s určeným stářím byl zjištěn u labutě velké, husice nilské a orla mořského. Nejvyšší podíl mladých jedinců byl zjištěn u husice nilské, slípký zelenonohé, racka chechtavého, racka bouřního a orla mořského. Naopak nízké zastoupení mladých jedinců bylo zjištěno u volavky bílé a volavky popelavé (tab. 8).

Tab. 8. Poměr stáří ((mladí/mladí+staří)*100) vybraných sledovaných druhů v lednu 2017.**Table 8.** Age ratio (juv./juv.+ad.)*100) of selected species in January 2017.

druh species	celkem total	mladí juven.	staří adults	věk. poměr age ratio	neurčeno unknown	podíl určených (%) known age (%)
<i>Cygnus olor</i>	4 076	636	2051	23.7	1 389	65.9
<i>Alopochen aegyptiaca</i>	16	7	6	53.8	3	81.3
<i>Mareca penelope</i>	127	3	9	25.0	115	9.4
<i>Phalacrocorax carbo</i>	8 969	574	2399	19.3	5 996	33.1
<i>Ardea alba</i>	473	1	16	5.9	456	3.6
<i>Ardea cinerea</i>	1 707	22	212	9.4	1 473	13.7
<i>Gallinula chloropus</i>	402	40	70	36.4	292	27.4
<i>Chroicocephalus ridibundus</i>	9 706	225	509	30.7	8 972	7.6
<i>Larus canus</i>	2 998	17	48	26.2	2 933	2.2
<i>Larus argentatus</i>	2 022	2	9	18.2	2 011	0.5
<i>Larus cachinnans</i>	588	25	94	21.0	469	20.2
<i>Larus cachinn./argentatus</i>	3 519	109	542	16.7	2 868	18.5
<i>Haliaeetus albicilla</i>	92	27	37	42.2	28	69.6

Poděkování

Velice děkujeme především všem dobrovolným spolupracovníkům, zapojeným do sčítání, i regionálním koordinátorům sčítání. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v roce 2017 probíhalo částečně za podpory Ministerstva životního prostředí České republiky.

Za pomoc při organizaci sčítání děkujeme pobočkám a klubům České společnosti ornitologické.

V tomto příspěvku byl použit mapový podklad © ESRI & NASA 2007.

Summary

International Waterbird Census (IWC) was carried out on 666 wetland sites in the Czech Republic in January 2017. In total, 243 774 individuals of 55 waterbird species were counted. Mallard Anas platyrhynchos was recorded as the most frequent and the most abundant waterbird species.

In January 2017, numbers of seven species were the highest in whole history of IWC in the Czech Republic (1966–2017): Mute Swan, Re-crested Pochard, Common Merganser, Little Grebe, Great Bittern and “large gulls”.

Some interesting regional patterns of distribution for individual species were found. The highest numbers of Mute Swan, Common Teal, Velvet Scoter, Common Merganser, Great Cormorant, Common Moorhen, Black-headed Gull, and Common Kingfisher were recorded in Central Bohemia. Bean Goose, Gadwall, Greater Scaup, Great

Crested Grebe, Common Gull, European Herring Gull and Caspian Gull were most abundant in North Bohemia. The highest numbers of Tufted Duck were recorded similarly in North and Central Bohemia. White-fronted Goose, Greylag Goose, Mandarin Duck, Eurasian Wigeon, Mallard, Northern Pintail, Common Goldeneye, Smew, Great White Egret, Grey Heron and White-tailed Eagle were most abundant in South Moravia. Dipper reached their highest numbers in Eastern Bohemia and in North Moravia (see Table 2 and 3 for details). Common Pochard, Little Grebe and Common Coot were similarly abundant in North and Central Bohemia and in South Moravia.

The **running waters** (rivers and streams) were found the most preferred wetland habitat in most of waterbird species. Bean Goose, White-fronted Goose, Greylag Goose, Gadwall, Common Pochard, Greater Scaup, Velvet Scotter, Common Goldeneye, Great Crested Grebe, Common Coot and European Herring Gull were recorded in higher numbers on reservoirs. Common Gull “large gulls” were recorded in highest numbers on industrial waters, i.e. on sand pit and gravel pit lakes and sedimentary pools (Table 3).

Numbers of Great White-fronted Goose, Greylag Goose and Mallard exceeded 1 % threshold of flyway population on two sites (Wetlands International 2006, 2019; see Table 4).

More than 2000 wintering waterbirds were found in 19 wetland sites and more than 15 wintering waterbird species were recorded on 32 wetland sites and located mostly on rivers in lowlands of South, Central and Northern Bohemia and in South Moravia (Table 5 and 6 and Figure 2).

The **adult sex ratio** was recorded in duck species in January 2017 in the Czech Republic (Table 7). Males prevailed in dabbling ducks (e.g. Wigeon, Gadwall, Common Teal, Mallard and Pintail) and in diving ducks (Common Pochard, Tufted Duck, and Common Merganser). On the contrary, prevailing females were recorded in some diving ducks with northern distribution (e.g. Greater Scaup, Great Scaup, Common Goldeneye and Smew).

Moreover, **age ratio** was recorded in some waterbird species in January 2017. The highest proportion of young individuals was found out in Egyptian Goose, Great Cormorant and Common Moorhen and White-tailed Eagle, Mute Swan, Great Cormorant and Common Moorhen. On the contrary, the highest proportion of adult individuals was found out in Great White Egret, Grey Heron (Table 8).

Literatura

- Gilissen N., Haanstra L., Delany S., Boere G. & Hagemeyer W. 2002. Numbers and distribution of wintering waterbirds in the Western Palearctic and Southwest Asia in 1987, 1988 and 1999. Results from the International Waterbird Census. *Wetlands International Global Ser. No 11, Wageningen, The Netherlands.*
- Musil P. & Musilová Z. 2010. 45 let Mezinárodního sčítání vodních ptáků (IWC) v České republice. *Aythya 3: 2–18.*
- Musilová Z., Musil P. & Pellantová J. 2003. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v letech 1998–2003. *Zprávy ČSO 57: 17–23.*
- Musilová Z. & Musil P. 2004. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2004. *Zprávy ČSO 59: 33–37.*
- Musilová Z. & Musil P. 2005. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2005. *Zprávy ČSO 61: 22–28.*
- Musilová Z., Musil P., & Nežilová Š. 2008. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2006 a 2007. *Aythya 1: 5–13.*
- Musilová Z., Musil P., Haas M., Strnad M. & Skuhrová M. 2009. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2008 a 2009. *Aythya 2: 1–9.*
- Musilová Z., Musil P. & Haas M. 2010. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2010. *Aythya 3: 19–30.*
- Musilová Z., Musil P. & Haas M. M. 2011. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2011. *Aythya 4: 1–13.*

Aythya 7 (2021)

- Musilová Z., Musil P. & Prokešová E. 2014a. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2012. *Aythya* 5: 1–13.
- Musilová Z., Musil P. & Prokešová E. 2014b. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2013. *Aythya* 5: 14–26.
- Musilová Z., Musil P. & Prokešová E. 2016a. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2014. *Aythya* 6: 2–14.
- Musilová Z., Musil P. & Prokešová E. 2016b. Mezinárodní sčítání vodních ptáků v České republice v lednu 2015. *Aythya* 6: 15–26.
- Pellantová J. 1995, 1996, 1997, 1998. Mezinárodní sčítání vodních ptáků na území České republiky v sezóně 1993/94, 1994/95, 1995/96, 1997/98. *Zprávy ČSO* 40: 3–7, *Zprávy ČSO* 42: 3–7, *Zprávy ČSO* 44: 3–8, *Zprávy ČSO* 46: 2–3.
- Wetlands International 2006. Waterbird Population Estimates – Fourth Edition. *Wetlands International, Wageningen, Global Series 12, The Netherlands*.
- Wetlands International 2019. "Waterbird Population Estimates". Retrieved from: wpe.wetlands.org

